

Hur balans mellan vilt, skogs- och jordbruk ska skapas på Barksätter

Beslut av förvaltningsstyrelsen den 11 november 2020, reviderad 21 maj 2026

Bakgrund

Betesskadorna i skogsförnygringarna och på åkermarken är mycket stora, och skogarna har successivt utvecklats mot kraftig grandominans. För att komma tillrätta med problemet med obalansen är huvudinriktning att öka avskjutning (lägre betesskador) och öka variationen i trädslagssammansättning i skogen. En arbetsgrupp bestående av Göran Ericsson, Göran Örlander, Per Olsson och Birgitta Naumburg, med inkallade konsulter har genomfört analyser och studier som har dokumenterats i separata dokument *Heurekaanalyser för Barksätter 2020* och *Resultatrapport fältskikt, spillning, viltskador och klövviltförekomst Barksätter våren 2020*. Den PM som arbetsgruppen tagit fram ligger till grund för detta förslag.

Förvaltningsstyrelsen har vid sitt sammanträde den 21 maj 2026 gjort en första utvärdering av arbetet där resultatrapport från betes- och spillningsinventeringen våren 2025 var ett viktigt underlag. Mötet konstaterade att förändringen av trädslagsfördelningen kommer att leda till mer tall och löv och att blåbärsriset har ökat. Kvarstår dock att ha en hög avskjutning av dovhjort och förväntar sig att det kommer att ske med den nya jakträttsinnehavaren som tillträder den 1 juli 2026. Utifrån mötets diskussioner har vissa justeringar gjorts. Målen har inte reviderats däremot har noteringar gjorts enligt nedanstående kommentarer.

Övergripande mål

Barksätter är en försöksgård för en viltanpassad skogsskötsel där olika forsknings- och demonstrationsprojekt kan bedrivas. Ledord är: Vilt i balans med skogs- och jordbruk.

Variationen i trädslag ska på sikt öka. Detta för att öka odlingssäkerheten vad gäller klimatförändringar och marknadsförutsättningar. Ökad trädslagsvariation ger också bättre förutsättningar för vilt, genom att fältskiktet kan utvecklas, och för att uppfylla andra relevanta samhällsmål.

Mål

- Virkesvolymen ska på 50 års sikt vara 50 procent gran, 30 procent tall och 20 procent löv. I dag är den 71 procent gran, 17 procent tall och 12 procent löv.
Kommentar: Diskussion om att ändra beståndsindelningen så att det blir lättare att mäta trädslagsfördelningen.
- Sju av tio förnygrade tallstammar ska vid fem meters höjd vara oskadade. Den utförda inventeringen (2020) visar på en årsskada på 27 procent. För att säkerställa att målet nås ska de årliga betesskadorna år 2024 inte överstiga 5 procent. Ett delmål är att betesskadorna år 2022 inte ska överstiga 15 procent (Äbin).
Kommentar: Andelen skadade tallstammar var 2025 21 procent. Då andelen tallungskog är låg kan det vara svårt att nå målet 5 procent.
- Täckningsgraden för blåbärsris ska år 2024 vara 10 procent. I dag är den 7,2 procent.
Kommentar: Medelhöjden på blåbärsriset i provytorna var drygt 9 cm och 2025 var den närmare 18 cm. Täckningsgraden 2025 var 6,5 procent.
- Skördebortfall till följd av vilt ska år 2024 inte överstiga 10 procent. I dag ligger den på cirka 20 procent. Ett delmål är att skadenivån år 2022 inte ska överstiga 15 procent.
Kommentar: För närvarande odlas endast vall till följd av det höga betestrycket. Inga mätningar har därför gjorts i nuläget.

- Viltstammarna, särskilt dov- och kronhjort, halveras till 2024. Ett delmål är att år 2022 har stammarna minskat med 30 procent. Detta mäts genom spillningsinventering; för kronhjort antal spillningshögar / 100 m² och för dovhjort antal spillningshögar / 100 m². Utgångsvärdet för kronhjort 2020 är 0.58 högar/ 100 m² och för dovhjort 0.56 högar/100 m². Målvärdet för kron år 2024 är 0.41 högar/100m² och för dov 0.39 högar/100 m²

Kommentar: Vilttätheten för kron och vildsvin har gått ned sedan första inventeringen. År 2020 var klövviltstätheten per 1 000 hektar 26,2 för kron och vildsvin 94,7. År 2025 var den 5,0 respektive 18,0. Älgen är obefintlig i området. Dovvilt (inklusive rådjur) var klövvilttätheten 196,0 år 2020 och 170,0 år 2025. Önskvärt är att nå vilttätheten av dov till 98 per 1 000 hektar inom tre år. När det har uppnåtts fattar förvaltningsstyrelsen nytt inriktningsbeslut om målnivåer per 1000 ha för klövviltet.

För att nå målen krävs följande åtgärder

Skogsbruket

Omläggning av skogsföryngringsmetoderna för att gynna tall eller barrblandskog där detta är möjligt. Detta innebär ökad användning av fröträd och skärmar av tall, ofta kombinerat med en plantering av gran och/eller tall (1000-2000 plantor/ha), samt att naturlig föryngring tillvaratas. Lövträden föryngras i huvudsak naturligt.

Initialt kan det finnas behov att viltskyddsbehandla i anslutning till plantering. Om detta görs ska miljövänlig viltskyddsmedel användas. På sikt ska viltskyddsbehandling inte användas.

De avverkningsmogna grandominerade bestånden avverkas om möjligt under den första fem-årsperioden (2020–2024), vilket innebär 23 hektar per år. Virkesmarknaden behöver beaktas inför beslut om årlig avverkning.

Jordbruket

Möjlighet att återgå till en varierad växtföljd. De senaste åren har det skett en rörelse mot en extensiv vallodling till följd av det höga betestrycket. År 2020 har jordbruksarrendatorerna beslutat intensifiera den ekologiska växtodlingen genom en återgång till en 5-årig växtföljd, där även spannmål ingår.

Viltförvaltning

Övrigt klövvilt (älg, rådjur och vildsvin) hålls på en rimlig nivå så att skador på jordbruks- och skogsmark minimeras. Utfodring ska främst vara till för åtling och stödutfodring. Vill nyttjanderättshavaren stödutfodra vilt ska markägarens, via Skogstjänst, skriftliga medgivande inhämtas.

Avskjutning av dov- och kronvilt behöver ökas kraftigt på fastigheten. Samverkan med grannfastigheter är önskvärd.

Demonstration/kommunikation

Demonstrationshägn i skogen (hel- och halvhägn samt kontrolllyta)

Information och diskussion med grannfastigheter:

- Den första informationsträffen ägde rum den 17 september 2020.
- Fortsatt årligt informationsutbyte, t.ex. vid en gemensam jakt.

Extern information, t.ex. genom reportage och informera via hemsidan.

Organisation/styrning

Förvaltningsstyrelsen ska de närmaste åren särskilt beakta balansen mellan vilt, jord- och skogsbruk. Den operativa koordineringen ansvarar akademijägmästaren för.

Kontakt med jordbruksarrendator är som tidigare Sture Gustavsson.

Kontakt med jaktarrendator är förvaltare Jan Karlsson, Linköpings Skogstjänst.

Forskningsstrategi

Uppföljning vart annat år för att fastställa betestryck och fodertillgång. Den ska omfatta skogsmark. Den innefattar:

- Skattning av populationstäthet för relevant vilt (älg, rådjur, kronhjort, dovhjort och vildsvin).
- Fodertillgång och foderutnyttjande i träd, busk- och fältskikt vad gäller förekomst och foderutnyttjande.
- Föryngringens och ungskogens kvalitet. Stamantal, luckighet, viltbetesskador på skog, främst tall och RASE (rönn, asp, sälg och ek)

Avsätta medel för specifika forskningsprojekt som har betydelse för skogs- och jordbruket, främst relaterat till viltbete och fodertillgång för viltet, samt skogliga föryngringsfrågor. Även en delfinansiering av projekt bedöms kunna göra stor nytta.

För närvarande bedrivs ett forskningsprojekt tillsammans med Siljansfors försökspark, SLU om naturlig föryngring av tall.

Exempel på tänkbara forskningsprojekt:

- Viltåkrar anläggs på mindre åkrar insprängda i skogsmarken. Målet är att viltåkrarna ska producera ett mer diversifierat foder samt öka fodermängder under vinterperioden. Detta för att avlasta vinterbetningsskador på träden.
- Omställning från grandominerad skog till blandbarrskog.

Kostnader

Långsiktig uppföljning vart annat år uppskattas till ca 300 tkr, motsvarande 150 tkr/år.

Förvaltningsstyrelsen beslutar i övrigt årligen hur mycket medel som ska avsättas för demonstration och forskning.

Operationella riktlinjer

Operationella riktlinjer för såväl skogsskötsel, jordbruk och vilt ska utarbetas i dialog med dem som ansvarar för den operativa förvaltningen.